

**United States Holocaust Memorial Museum
Oral History Interview
Hungarian Witnesses Documentation
Project**

Balogh János

K: Jó napot kívánok!

I: Csókolom.

K: Legyen szíves elmondani a nevét.

I: Balogh János vagyok.

K: Melyik évben született?

I: 1930. július 7-én.

K: Hol született?

I: Budapesten.

K: Balogh úr, voltunk itt nem olyan régen, és akkor elmesélte nekünk, hogy mire emlékszik a második világháborús eseményekből-

I: -igen-

K: Most azért vagyunk itt, hogy újra ezekről a kérdésekről, ezekről a témákról beszéljünk.

I: Igen.

K: '30-ban született, tehát gyerek volt a harmincas években.

I: 14 éves voltam.

K: Budapest melyik részén laktak gyerekkorában?

I: Nagydíófa- 7. kerületben, Nagydíófa utcába laktunk a 30-ba, közel a Klauzál térhez.

K: Gyerekkorából emlékszik-e, hogy laktak-e a környéken zsidók?

I: Igen, hát ők az egész- házunkba is volt sok, meg a barátaim is voltak a Klauzál téren, mondom, akik izraeliták voltak. Sőt, még volt olyan, hogy elvittek a templomba, és ott a fejemre tettek a sá- sapkát, mer ott csak úgy lehet lenni, sapkába. Aztán- aztán-

K: Kikre emlékszik név szerint a barátok közül?

I: Hát, nem tudom már, régen találkoztam, nagyon régen, '74-be halt meg édesanyám, én 54-be nősültem meg, és akkor csak úgy jártam hozzá, akkor má' a Petőfi Sándor utcában laktunk a felséggel és úgy jártam addig, még élt anyám, addig még jártam hozzá. Csak mondjuk a gyerekkoromat emlékszek, hogy volt a gettó, tetszik tudni.

K: De még mielőtt a gettóra rátérnénk-

I: -igen-

K: -tehát gyerekkorából kik voltak a zsidó barátai, akikkel együtt játszott a Nagydíófa utcában.

I: Én már úgy=én már úgy nem nagyon- csak a Deutsch Mikire emlékszek, hát ott volt a (Strichberger) Tibi a- avval is szoktunk elmenni táncolni, meg ő is így a presszóba, csak ezekre emlékszek, meg hát sok volt- hát a környéken nagyon sok volt, a házunkba is volt nagyon, aki voltak- hát az volt a környéken. De úgy másra nem nagyon emlékszek úgy.

Lejártunk a térre, játszottunk, meg aztán-

K: Mivel foglalkoztak a János bácsi szülei?

I: Én apámat nem ismertem, lánykorába Gyulán született édesanyám, följött lánykorába, valakivel megismerkedett, teherbe esett és én így lettem, és nem akarta elvenni, mer nem akart gyereket, és így anyám nevelt. És akkor ki voltam adva sok ismerősök, családoknak ki voltam adva, kicsi voltam, egyrészt mert nem volt még lakása, és akkor utolsó munkahelyre, amire emlékszek, csak már hogy hány- sok helyen dolgozott, csak utolsó- amikor a Nagydíófa utca 30-ba háziúréknál volt cseléd. És akkor később kiürült egy szoba-konyhás lakás ott a házba, és így megvette anyám, ledolgozta ott az a háziúrék kértek mennyi- nem t'om mennyi kértek azér a lakásér, és akkor már magához vett és akkor már ott laktunk.

K: Mikor vett- mikor került oda, mikor vette magához az édesanyja?

I: Hát:--előtte, mer már ott laktunk, ott jártam iskolába. Biztos akkor még öt éves lehettem, amikor már oda is, mer hatéves koromba már a Kazinczy utcába jártam a nyolc általánost.

K: Tehát Nagydíófa utca 30.

I: Harminc, igen.

K: Ki volt ott a háziúr?

I: Dok- még arra is emlékszek, lássa, dr. Jelinek Manó ügyvéd volt. Zsidó ember volt, de nagyon rendes ember volt, mer később hallottuk, hogy a Duna-parton végezték ki. Ő intézte el, hogy a feleségével, hogy kapjunk oda lakást, oda a házba. Ott az emelten-

K: Ő volt a tulajdonosa a háznak?

I: Igen, háziúr, akkor még háziúr volt, volt házmester is, és volt háziúr is. És akkor-

K: De övé volt az egész ház akkor.

I: Igen. És amikor jött az államo=államosítás, tetszik tudni, akkor már elvették, tetszik tudni, akkor már elkerültek, és akkor már az államé lett a ház. És akkor ott nevelkedtem a tér körül. Még arra is emlékszek, hogy szerették a zsidók- sokat csináltak a sóletot és hordtam, a Holló utcába volt egy pékség, és oda vittem a- tetszik tudni, nagy fazékba volt, le volt kötve, izé- a sóletotot és a kemencébe mindig vittem őket, meg hoztam, és mindig kínáltak is én hordtam.

Meg amit mondtam, sokszor-

K: Kinek hordott sóletot?

I: Hogy?

K: Kinek hordta a sóletot?

I: A házba. Ők csinálták, tetszik tudni, és megkértek, hogy vigyem el a Holló utcába, a pékségbe. És akkor elvittem és ott- segítetttem így nekik, mert volt, hogy nem lehetett kimenni nekik az utcára. Meg volt adva, hogy hány órákor, tudja, voltak olyan sárga csillagos, meg ilyenek.

K: De ez már később, ez 44-ben volt, ugye?

I: Igen.

K: Még a 44 előtti időszokról szeretném kérdezni János bácsit. Emlékszik-e arra, hogy=hogy bántották-e volna valamilyen formában a zsidókat ott a környéken?

I: Láttam egyszer-kétszer, mentünk a Dob utcába vitték őket csoportosan.

K: De ez is 44-ben volt. Negy- a háború előtt még-

I: Igen, ez- amikor=amikor a nyilasok voltak.

K: De azelőtt, az azelőtti években-

I: -nem=nem-

K: -mielőtt még háború lett volna. Az iskolába volt-e

I: -semmi, nem volt. Én- nem- nincs egyáltalán, hogy zsidó, vagy valami. Cigány nem volt, arra nem emlékszek úgy cigányra, nem volt ott a környéken, azt úgy- de nem volt olyan semmi olyan zsidóellenesség, valami, csak akkor kezdődött, amikor kezdődött ez a nyilas-izé. Ugyanúgy közösen jártunk iskolába is izraeliták is, minden.

K: Tanárok zsidók voltak, vagy keresztények?

I: Hol?

K: A Klauzál térre járt iskolába?

I: Kazinczy utcába.

K: Kazinczy utcába.

I: Ott, igen, nem volt külön, hogy zsidó, egybe volt minden vallású, minden, ja.

K: De a tanárok=tanárok, ők inkább zsidók voltak, vagy inkább keresztények?

I: Nem=nem, arra nem emlékszek, szerintem keresztények lehettek. Arra nem emlékszek má', hogy ki volt a tanár.

K: Iskolatársakra emlékszik név szerint?

I: Nem, már nem nagyon. Talán volt egy-kettő mondjuk, de hát azoknak minddel tartottam a kapcsolatot, ja, nem emlékszek rá.

K: Arra emlékszik, hogy az osztályból- az osztályban a gyerekek inkább zsidók, vagy inkább keresztények voltak?

I: Keverve volt szerintem. Szerintem több volt a keresztény, mint a- szóval így erre már nem emlékszek, hogy hány volt, tudja, 14 éves voltam, hát hol- mikor volt az már, istenem. Csak nagyjába, ahogy beugrik, így dolgok, amire emlékszek. Csak mondom, arra emlékszek, hogy vitték valahová, nem tudom hová, Dob utcán csoportosan azt a nyilasok mind a két oldal- volt aki elesett ottan, belelőttek-

K: -igen, arról mindjárt fogunk beszélni János bácsi. Tehát akkor mi történt, térjünk át 44-re. Jöttek ugye a- nem tudom, arra mennyire emlékszik, hogy voltak törvények, amik korlátozták a zsidókat-

I: -igen-

K: -mindenféle egyéb törvények voltak.

I: -igen-

K: Mire emlékszik, hogy mi változott '44-ben a- ott a környéken?

I: Hát, én nem tudom, csak a zsidóknak meg volt állapotva (időszakba), hogy mikor mehetne ki az utcára. Erre emlékszek-

K: Arra emlékszik, hogy a házuk, ahol laktak, az csillagos ház lett?

I: Nem=nem=nem. Nem. Csak amikor jött ez a rendelet, hogy el kell költözni, akkor aztán, hogy mi lett velük, nem tudom. Nekünk- elmondom, hogyha röviden-

K: -pillanat- kicsit nagy a-- a Nagydíófa utca 30-ban magukon kívül hányan voltak keresztények, hányan zsidók?

I: ((nevet)) Nem tudom-

K: -jó-

I: -hát ilyet ne kérjden, honnét tudnám már, hogy hányan, nem számoltam meg- voltak-

K: -de ott inkább zsidók laktak?

I: Keverve volt, inkább több keresztény volt. Voltak, második emelten is, amire emlékszek, földszinten is volt, nem volt olyan sok, de voltak, hát, meg aztán biztos minden házba is volt, én csak arról tudok beszélni, hogy ami- ahol laktunk.

K: És akkor mi történt, mit látott annak idején '44-ben János bácsi?

I: Hát, semmi nem tudok- semmi nem volt olyan, amire emlékeznék. Én csak arról tudok, amikor kezdődött a gettó-

K: -akkor- és akkor mi történt? Akkor arra legyen szíves.

I: -na, ezt=ezt ugye- már úgy nem emlékszek, hogy anyámnak volt egy nagy teknője. Abba mosott, fateknő, nekem volt egy nagy szánkóm. És abba rámostuk a legszükségesebb holmit, azt vihettük magunkkal. És szem- mellettünk volt egy néni, egyedülálló volt, Eszti néni, azt is- annak is oda kapott beutalót, vagy hogy mondják, hogy oda, ahová kellett menni a Gerlóczy utcába. És akkor kötöttünk spárgát erre és húztuk a hóba azt a kis holminkat, ami volt. És akkor mutatták az emeleten melyik lesz a lakás, arra emlékszek, hogy nagy lakás volt, hát biztos zsidók lakhattak ott, de már üres volt, hogy hova mentek, vagy mit tudom én, elküldték onnan. Be volt zárva a lakások, csak megmutatták, hogy melyik szoba lesz a mienk, ahol aludhatunk. Úgyhogy nem is sokat voltunk a lakásba, legtöbbit a pincébe voltunk, mer nagy bom- bombázás volt. És arra is emlékszek, hogy lent voltunk akkor is a pincébe, és egyszer hallottuk este, már nem tudom, elég késő volt, meg egy kis sötét utca volt az a Gerlóczy, keskeny kis utca, hallottunk sikoltozást, jajgatást, lövöldözést. Nem tudtuk elképzelni, csak úgy hogy valakit ott lőnek, mind- izé. És akkor később csöngetnek, a házmaster bácsi, és mer lent volt ő is a pincébe, kinyissa a kaput, lejött két nyilas. Ott még arra is emlékszek- ott töltötték- meg voltunk ijedve, ott töltötték a fegyverüket és ott is kérdezték a pincébe van-e zsidó. Hát arra nem emlékszek rá, de nem=nem- ugye=úgy rémlik, hogy nem vittek senkit se el. És akkor elmentek. És akkor később, amikor elmentek, házmaster bácsi még nem mert kimenni, a kapunál volt csak kinéző, kinézett, és látta, hogy ott

fekszenek egy csomó halottak úttesten, ott a hóba, abba volt keverve minden, nő, gyerek, minden, ott feküdtek. És akkor mink is már másnap láttuk, úgyhogy napokig ott feküdtek, aztán már nem emlékszek rá, hogy mikor szállították el őket. Na, akkor ez megvolt, akkor jöttek a németek. Akkor a házunk előtt állt egy olyan, amibe főznek, tudja, tábori konyha, sőt még rendesek, mindig adtak bablevest. Lejöttek mindig a pincébe, ott mosakodtak, borotválkoztak. Jó, ez megvan, egyszer megyünk ki, mán így elmentek, akkor kellett biztos menekülni- akkor mentek már biztos Budára. Akkor meg egyszer késő este jöttek az oroszok. Na, ott mindenki megijedt aztán, mer keresték a fiatal lányokat. Tudom, hogy volt egy csinos nő, anyukája össze-vissza kente, meg ilyen kendőt tett rá, hogy el ne vigyék. Na akkor azok voltak ott egy darabig. Még arra is emlékszek, hogy mikor beremegett a ház és mondták a szomszédok, hogy most robbantották az Erzsébet hidat. Úgyhogy az volt biztos, hogy még ott voltunk a Gerlóczy utcába. Hogy aztán azt nem tudom, hogy mikor szállították, azt már nem emlékszek, nem láttam, amikor szállították és hová, akik ott feküdtek. Ezek voltak ottan a izé- és akkor nem, arra se emlékszek már, hogy az tudom- ja, meg ott is izé- nem, még az volt a szerencse, lent voltunk a pincébe, bond- bombatalálat az egyik pont ott, ahol a mi lakásunk volt, ottan, az kapta, még ott a kis holmink is tönkrement. Na, amikor volt az a- kinyitották a gettót, az tetszik tudni, a Wesselényi utca és a Dohány utca sarkán volt a gettó lezárva, és akkor kinyitották, visszamentünk a lakásunkba. Akkor már nem voltak, azok, akik ott laktak, zsidók, már elmentek, csak majdnem minden el volt tüzelve. Ilyen vaskályhák voltak, szegényeknek nem volt tüzelő, amit tudtak, eltűzeltek, tudja, biztos fáztak ott. És akkor úgy visszakerültünk a lakásunkba úgy. És ez=ez volt a nagyjába. Ja, és akkor aztán amikor már rendeződött minden, jött egy férfi, szedték a férfiakat a környéken, meg a házunkba is, mer volt a Klauzál téren egy nagy víz- víztároló. És abba hordták be akkoriba a halottakat. Abba volt katona, zsidó, mind a két csoport, és ott betemették, és jött a (férfi), hogy mindenkit szedték össze, hogy exhumálni. És anyám nem engedett, aszongya, én nem engedem ezt a gyereket ilyen munkára. Nagyon akarták, hogy én is menjek, aztán anyám úgy mondta, hogy nem engedett. Azt- arra emlékszek, hogy nagyon bűz volt a környéken, amikor szedték ott a hullákat. Akkor voltak olyan is, láttam, hogy a- üzlet volt ott a Dob utca és a Klauzál tér- és oda is be voltak szórva így a halottak, a zsidó halottak, úgy sokáig, még el nem szállították.

K: Honnét tudja, hogy zsidó halottak voltak?

I: Hogy?

K: Honnét tudja, hogy zsidó halottak voltak?

I: Hát gondoltam, hát- mer vót, aki beleesett katona, az katonaruhába volt. Hát gondoltam, hogy csak zsidók lehettek, hát ott nem volt olyan harc, vagy mit tudom én, ellenállás, csak a nyilasok voltak akkor ottan. És ez=ez volt, és úgy örültünk, hogy visszakerültünk a lakásunkba már aztán. Hát meg az is milyen volt véletlenül, hogy a- hogy elvettem a feleségemet és itt a Petőfi Sándor utcába laktunk. És képzelje el, az közel van a Gerlóczy utcához, és kaptam- az IKV-nál dolgoztam, és kaptam munkalapot, és pont abba a házba, ahol laktunk, még akkor élt a házfelügyelő, első emeleten lakott, a házfelügyelő bácsi. És akkor mondtam neki, hogy mi voltunk anyukával itten, mondom, a pincébe. Aszongya, maga volt az a kisgyerek, aszongya, igen, emlékezett rá, hogy jöttünk. Hát már az is biztos rég meghalt- abba a szárnyba volt, mer nagyon régen volt. Hát e- ez volt a- ami volt a izé. Hát: hm:

K: Csak azért-

I: -igen-

K: -hogy világos legyen mindenki számára. Tehát a Nagydiófa utcai lakás, vagy ház, ahol Önök laktak, az a gettó területére esett, ugye?

I: Igen, az a környék egészen, az a környék.

K: Arra emlékszik, hogy mikor kellett elköltözniük? Miért kellett elköltözniük egyébként?

I: Hát rendelet volt, én nem emlékszek, rendelet volt akkor, hogy ki kellett- oda jönnök a zsidók, ki kellett jönni a keresztények gondolom minden házból, én nem emlékszek rá. Azt

tudom, hogy volt a rendelet, hogy=hogy a keresztényeknek ki kell jönni, ott az is csillagos ház lett. Akkor hallottam, hogy tettek a kapura csillagot, hogy az izé- hogy ott keresztények nem marad- és akkor osztották mindenkit el, ahol volt helye. Hát mink Gerlóczy utcába esett a-
K: Arra emlékszik, hogy mikor kellett kiköltözniük ebből a házból?

I: Hát, az má' úgy dátumra nem emlékszek=nem emlékszek már.

K: De ősz volt?

I: Télen, január körül, gondolom, úgy január körül. Biztos január volt, mer mondom, nem- pár hónapig laktunk csak ottan, már felszabadult, a történelemben jobban tudják, mikor volt- nyitották ki a gettót-

K: Meg azt mondta, hogy szánkón vitték el a holmijukat, tehát akkor már hó volt.

I: Igen, hó volt, persze, hát hideg volt. Avval húztuk a izét, a kis holminkat. A nagy teknővel volt, azér emlékszek- még gyerek voltam, abba fürdetett. És abba mosott, nagy teknő volt, és nekem meg volt egy nagy szánkóm, és abba, amit tudtunk, a legszükségesebbet, a többi mind ott maradt, aztán nem volt már ott semmi sem, újból kellett szedni anyámnak, mer ott, ahogy mondtam, háziuraknál volt cseléd. Ott dolgozott, és addig még a felszabadulás nem jött, hogy államosították a házat, akkor már- akkor elment, meg a- azt hiszem, a bankba volt takarított, az volt a munkahelye és már nyugdíjas lett.

K: Arra emlékszik, hogy kinél takarított az édesanyja, milyen háziuraknál? Vagy milyen uraknál takarított a háború előtt?

I: Nem tudom=nem tudom. Arról nem mesélt, nem nagyon mesélt még apámról se. Mondtam neki, van egy fénykép- még egy fényképe se volt apámról. Csak mondta, hogy nem akart gyereket, nem is így=így- azt akarta, hogy én ne legyek, és aszongya, ő meg ragaszkodott, és így egyedül ő nevelt, úgyhogy se testvérem, senkim nincsen.

K: Édesanyját hogy hívták, János bácsi?

I: Baloghnak, Balogh Júlia. Balogh Júlia és azért vagyok én is Balogh, mert az ő nevén vagyok. Különben azt már- emlékszek, mondta, hogy Vajda=Vajda János volt az apám. De hát izé- azér' mondom, hogy- és sok helyen voltam, mikor gyerek voltam, kiadva, még nem volt anyámnak lakása.

K: Azt tudja, hogy ki költözött az Önök lakásába, amikor el kellett menniük a Gerlóczy utcába?

I: Nem tudom, semmit nem tudok már arról, mikor el kellett már onnan menni, semmit nem tudok.

K: Amikor a Gerlóczy utcában voltak a pincében és-

I: -igen, mondom, a legtöbbet a pincébe voltunk mindig, ott- állandóan bombázták, mondom, és az is még, emlékszek, hogy beremegett a ház és kérdeztük, mi van, és mondták, akik jöttek, hogy most robbantották a hidat, az Erzsébet híd, az volt a legközelebb. Már azér tudom, hogy akkor még ott voltunk. Persze ha valaki tudja, akkor pontosan meg tudja mondani, hogy hány- mikor volt az, hogy az Erzsébet híd- híd- hidat robbantották. Az volt a szerencse anyámnak mindig volt valami, tudja, befőttek, meg minden, azt tudtuk úgy lenni a pincébe enni. Mer mondom, nagyon keveset voltunk a lakásba, mer állandóan bombázás volt.

K: Említette, hogy látta- hallott hangokat, amikor a- lent volt a pincében, a- lent voltak-

I: -igen-

K: -a pincében a Gerlóczy utcában

I: -igen-

K: -és utána látta a holttesteket-

I: -igen-

K: -és hogy nyilasok jöttek le a pincében, akik ott töltötték=ott töltötték a fegyverüket.

I: Igen.

K: Gondolja- vagy hát miből gondolja, hogy akik ott főnt voltak, azok=azok zsidók voltak, akiket megöltek a-

I: Hát mer már hallottuk, hogy sok helyen kivégezték- már=már beszéltek, hogy a Duna-parton is kivégezték, hát meg a háziurat is úgy végezték ki, Duna-parton, pedig nagyon rendes ember volt, ügyvéd volt különbe' mondom a nevét- doktor Man- Jelinek Manónak hívták, azt is, és hallottuk, hogy sokat kivégeznek, és azér gondoltuk, hogy mást nem végeznek ki. Ha valaki bűnös volt, azt gondolom azt börtönbe végzik, nem csak úgy. Aztán-

K: -hány-

I: -hová viszik-

K: -amikor kijöttek és látták ott a holttesteket-

I: -igen-

K: -hányan lehettek ott- hányan lehettek- hányan volt-

I: -nem tudom, nem számoltam, elég sokan voltak ott=elég sokan voltak ott, arra láttunk úgy emlékszek. És egy pár napig ott voltak, aztán azt nem tudom, hogy mikor szállították el, csak láttuk- egyszer csak mentünk és már nem voltak ottan. Hát meg vitték valahová, tudja, azt láttam, amikor a Dob utcán vitték őket csoportosan- vitték le- hogy hová vitték-

K: -ez hogy volt, ezt elmesélné?

I: Hát: izékor, gettó előtt még--43-ba, 44- így biztos, amikor szedték össze a zsidókat. Amikor kezdődött az a nyilas izé, az a-

K: És ez hol volt?

I: Hm?

K: Hol volt, hol látta- hol látta ezeket a zsidókat, akiket vittek? Azt mondta, hogy látott zsidókat-

I: Igen, Dob utcán, de hogy honnét hozták, mer voltak Rumbach Sebestyén utca, ott is volt egy épület, ott-da is hordták őket, egy ilyen elosztóba, nem tudom mi volt ottan.

K: Azt is látta?

I: Igen, és akkor onnét aztán vitték- nem tudom hová vitték, biztos a kül- vagonokba is, nem tudom, hát ott=ott láttam, hogy csoportosan szedték össze, kis batyu volt náluk. Volt, aki elejtette a kis csomagját, arra emlékszem, gyerek- otthagyták őket, meg nem tudom én, kétoldalt vittek a- mentek a nyilasok fegyverrel. Ezeket láttam, mint gyerek voltam ott, csak úgy- csavarogtunk állandóan.

K: Szóval gyerekek is voltak a menetben?

I: Hogy?

K: Gyerekek is voltak a menetben ezek szerint?

I: Hát, biztos, úgy emlékszek, voltak, volt valaki. Hát vitték magukkal, aki volt. Már ugye nem (emlékszek), csak csoportosan mentek, volt férfi, nő, minden. Kis batyu volt náluk, arra emlékszek. Még azt mondom, hogy sajnáltam őket, ott a hátul, akit ismertem én, mindig-meg=meg adtak is egy kis pénzt ugye, mindig szívesen elmentem vásárolni nekik, meg mondom, amikor a sőletet hordtam, volt, amikor meggyújtottam az izé- hát aki tudja, hogy milyen ünnep- ugye gyufát gyújtani, pénzt nem szabadott venni, amikor volt egy ünnepük nekik. Aztán volt, aki a szomszéd, annak volt egy csinos lánya, annak udvaroltam én már akkor, és azok is elmentek Palesztinába, mielőtt jöttek a nyilasok. Izraelbe mentek, mondták is, hogy elmennek, mer akkor már beszéltek, hogy jön a nyilas-izé, minden, és azok elköltöztek, mivel nem várták meg, ugye. Hát ez volt a gyerekkorom.

K: Több ilyen=ilyen menetet látott, ahol vitték a nyilasok az embereket? Több ilyen eset volt? Vagy csak egy, az a Dob utcai?

I: Nem, én csak a Dob utcára emlékszek, máshol nem emlékszek már rá. Ott=onnét hogy azt se tudom, hogy honnét hozták, csak azt tudom, hogy csoportosan vitték arra fölfele. Hogy hová vitték, Duna-partra vitték, vagy hova, azt nem tudom, csak láttam ott a téren, ahogy álltunk, hogy vitték. Meg mondom, az, hogy láttam üzletekbe is be voltak- meg amikor visszamentünk, még erre is emlékszek, a Wesselényi utcába a--a zsidó templomnál van egy ottan tudja, bejár- most szépen megcsinálták, ott volt egy kapu és lovas kocsival a halottakat

hozták. Arra is emlékszek, és oda temették, ottan elől, ahol nem tudom, járt-e arra a Wesse-
van olyan kert és oda temették a- azokhoz- emlékszek, hogy lovas kocsival hozták valahonnét
ezeket a halottakat, és akkor oda vitték, ott temették el. Hát biztos utána meg exhumálták,
elvitték, csak akkoriban nem tudták hirtelen, hová (mennek). Hát ilyenre emlékszek. Meg arra
is emlékszek, képzelje, ott a szomszédasszony, Eszti néni, akivel jöttünk, ő is ugyanott
kapta meg a lakást, volt neki egy lánya, ugye a Szervita téren, a Rózsavölgyi, ahol van a zene-
izé, ottan volt neki a vőlegénye, és nála volt akkor, amikor bombáztak. És a házfelügyelő,
meg ő fölmentek a lépcsőn cigarettázni. És pont akkor vágott bele a bomba és mind a kettő
meghalt, és amit most szépen felújítottak, tudja, van az az szobor, oda lettek eltemetve. Sőt,
amikor még ott laktunk a Gerlóczy utcába, anyám, meg én, meg a Eszti néni, mentünk oda a
sírhoz, még akkor ott feküdtek, azt nem tudom, később azt is így lehet, hogy oda tették a
templomba, ott- arra se emlékszek, hogy oda temették-e. Szerencsétlenek, pont akkor mentek
cigarettázni, amikor bomba odavágott, és mondták a szomszédok- Eszti néni ment, és hogy
pont akkor ott- házfelügyelő néni, meg ő volt, ketten ottan. Még egy is beleesett a- még akkor
ott laktunk a Gerlóczy utcába. Na most az egésznek itt ugye azért is meséltem itt először, mer
én többnek mondtam ezt el, ha má' úgy erre emlékszek biztosan, és ez az egész- hogyha
láttam azt a halottak, hogy ezek megérdemelnék, hogy egy emléktáblát oda, hogy- 1944.
január nem tudom- izé- itten a nyilasok (...szöveg) is, ugye emléktábla. De nem tudom, hogy
kinek van még ez eszibe, mer sok=sok tudta eztet a környéken, de hát tudja mi van. Még élek,
de vannak, akik akkor még idősebbek voltak sokkal és azok már mind elhaláloztak, hogy ez,
és megígérte itt a Karsainé, hogy elintézi, hogy az V. kerületbe egy emléktáblát- eddig már
nem tettek oda, mer nem jött izé- tudja, pedig mindenhová, ahol született- színészek, vagy
valaminek föltesznek egy emléktáblát, hogy- hát mondjuk ennek örülnék én is, hogy ha már
ezt megértem, az egészet, hogy ezek a szerencsétlenek hogy legalább valaki emlékezzen rá.
Mer biztos volt neki hozzátartozója is, vagy mit tudom én, tudták, vagy hogy, nem tudom, de
az biztos, hogy láttam, hogy napokig ott voltak és (lejöttek is azok a nyilasok) két nyilas volt.
K: Nevükre nem- nevüket nem hallotta akkor, nem emlékszik rájuk. A nevükre, a nyilasoknak
a nevére.

I: Ó, ugyan! Nem is-

K: -nem mutatkoztak be-

I: -mertünk megszólalni se, dehogy is. Csak arra emlékszek, hogy ott töltötték a fegyvert és
valamit magyaráztak, amit- és keresték, hogy van-e ott a pincében. Hát mind ahol, nem csak
abba sok helyen is ez volt, ha jöttek ugyanúgy a zsidók- vagy izék jöttek, az oroszok jöttek,
meg úgy ahogy- mer amikor azok voltak.

K: János bácsi, amikor a Dob utcában látta ezt a menetet-

I: -igen-

K: -ahol nők, gyerekek-

I: -igen=igen-

K: -férfiak csomagokkal-

I: -igen-

K: -kísérték őket a nyilasok. Ezek a nyilasok hogyan viselkedtek?

I: Hát, nem nagyon jól, lökdösték őket- minden- arra emlékszek, egyik elesett, beleizélt a
puskatussal, megütötte őtet, hogy kelj föl. Mer vót, aki már nem bírt menni, ilyenre
emlékszek, hogy vitték őket, hogy aztán hogy hová, hogy nem tudom- szerencsétlen-

K: Azt hallotta, hogy miket mondtak az embereknek? Hogyan=hogyan beszéltek-

I: Nem tudom- nem- arra nem emlékszek. Csak nem- ilyenre emlékszek, hogy vitték köket, és
hogy nyilasok voltak. Hogy mit mondtak, vagy mi- olyan régen volt, hogy csuda. Azt se
tudom, hová vitték, valami gyűjtőbe, vagy nem tudom, ők tudják.

K: Olyanokra emlékszik, amikor a- beszéltek mondjuk nyilasok, vagy bárki a zsidókról és
negatív dolgokat mondtak róluk?

I: -nem=nem-

K: -ilyeneket-

I: -mondom magának, nem volt ott a környéken ilyen zsidóüldözés, nem volt egyáltalán. Csak amikor kezdődött ez a nyilas-dolog, amikor szedték össze a--rendes emberek voltak, én akit ismertem, tudja. Én biztos ugye nem is akarok olyan izét, de inkább a-- inkább a cigányok között van sok, mer én ott dolgoztam, tudja, és nagyon vigyázni kell őket. Volt egy segítők, akit úgy kellett vigyázni, hogy ne hogy valamit elvigyenek. Na-

K: János bácsi, említette a háziurat, a Jelinek Manót, az ügyvédet-

I: -igen-

K: -azt mondta, hogy öt=öt belőtték a Dunába. Ezt honnét tudja János bácsi, honnét hallotta?

I: Hát amikor visszamentünk, még mondták, hát úgy anyám is mondta, mer tudta, hogy hallotta, hogy nem jött vissza.

K: De azt, hogy a Dunába lőtték, ezt honnét lehetett tudni?

I: Hát, nem tudom már, hogy honnét tudják, csak biztos valahogy megtudták, nem tudom, hogy vitték oda. Hát már nem emlékszek rá, csak úgy hallottam, hogy ott végezték ki.

K: Volt családja ennek a Jelineknek?

I: Hát társaság jött, hát-

K: Volt családja?

I: Persze, volt hát. Felesége is, lánya is volt, elköltöztek onnét, amikor államosítás lett a ház.

K: Tehát ők túléltek.

I: Igen, ők túléltek. Hát a többi keresztény volt, csak a- a férfi volt a- ügyvéd volt zsidó. Az volt, ügyvéd volt.

K: Volt olyan zsidó a házban, aki nem élte túl a háborút?

I: Nem tudom. Nem tudom már, tudja, aztán, hogy hogy alakult, meg minden, mer hát én sokat jártam táncolni, aztán úgy '54-be a- a- mentem a feleségemhez, monodm, és akkor úgy jártam oda, akkor már nem volt semmi már. Csak még jártam a Mikihöz, barátomhoz és még meg=meglátogattam, mer akit mondott is az a- azt hiszem a 3-ba lakott, a sarok, nagyobb volt és a Klauzál tér- erkélyes, első emelten lakott. Erkélyes lakásuk volt, még ott voltam egy párszor, annak is a szülei a- kivégezték Auschwitzba.

K: Ez ki volt? Kinek a- kiről beszél? Kinek a szüleit végezték ki Auschwitzban?

I: Igen.

K: De kinek- hogy hívták?

I: (Deutsch) Mikinek- annak a Mikinek a szüleit. Én nem ismertem már, akkor lehetett, amikor mi már nem laktunk ottan. Ők (pólisik) vótak, tetszik tudni, mer van abba=van abba a zsidóságba olyan, hogy pólisi. Az azt jelentette, hogy akinek ilyen hosszú pajesza van, tudja, úgy hívták. Azér úgy viccből a haverok mindig úgy mondták, pólisi. Úgy a becenevet adtak a Mikinek. Jó gyerek volt nagyon, más nem tudom, beteges volt. Taxizott is, annak is két gyereke volt. Csak ugye már nem nagyon jártam, hogy a feleségemet megismertem, elkerültem onnét, mer már mikor anyám meghalt, mondom, 74-be halt meg anyám, szegény, az is ott, a feleségem is ott halt meg a Péterfybe, a kórházba, anyám is.

K: János bácsi, amikor visszatértek a gettóba-

I: -igen-

K: -azt mondta, hogy látott holttesteket a- a: zsidó templom-

I: -igen-

K: -zsinagóga kertjében-

I: -igen-

K: Látott-e még- voltak holttestek még a?

I: Nem, akkor már nem volt, már összeszedték úgy, mondom, ere emlékszem már mikor odamentünk, ott láttam, hogy lovas kocsival vitték, mondom, azt- utoljára azt láttam csak, hogy honnét, biztos úgy szedték össze valahonnét, nem tudom, honnét és mondom, odavitték

a templom oldalára. Ott volt egy olyan kapuféle. Azt én láttam, és arra még emlékszek, de hát- aztán utána lezáródott az egész, akkor má' jött az 56 ((nevet)) ez a másik téma. Hát én-
K: János bácsi, köszönöm szépen.

I: Ennyi=ennyi volt az egész.

K: Álljunk meg. Egy kis türelmét kérem.

I: Jó.

K: Egy kis megállás után most akkor még lenne néhány rövid kérdésem. Hogy említette, hogy=hogy látott a gettóba való visszatérés után látott még holttesteket- ő: hol is?

I: Üzletbe, földön ott voltak a- nagy- Klauzál tér és Dob utca sarkán egy sarko- sarok- egy üzletbe, nem t'om már nem emlékszek milyen üzlet volt, csak akkor má' üres volt, és ott feküdtek, oda tették be őket. Azt láttam utoljára már mikor visszamentünk.

K: Hány ilyen holttest volt ott az üzletben?

I: Nem tudom, hát voltak egy páran, nem tudom, hányan voltak, nem tudom, nem számoltam, csak néztem, hogy ott fekszenek. Mondom- ezt láttam.

K: Volt a holttesteken sárga csillag?

I: Nem tudom, nem=nem emlékszek rá- ruhák- ruha volt rajtuk, hát biztos volt, lehet, nem tudom. Az embernek a legfontosabb, amit így ez a tábla, meg az, hogy a Klauzál téren volt egy víztároló. Arra is emlékszek, hogy akartak vinni exhumálni, hogy a környékről gondolom mentették, hogy nem legyen szabadon, be volt temetve és aztán utána, mikor visszamentünk, akkor exhumálták, és akkor vitték valahová. A többi csak láttam, amint viszik, meg minden-

K: A menetben, akiket látott a Dob utcában, azokat az embereket, akiket hajtottak a nyilasok, ott honnét tudta, hogy ők=ők zsidók voltak? Azt honnét lehetett tudni?

I: Hát én nem tudom, hát gondolom, mer csak zsidókat lötték, hát nem hiszem, hogy mások- nem kérdeztem meg úgy senkitől se, hogy zsidó vagy, csak láttam, vagy hallottam- csak úgy-

K: A Dob utcai menetről van szó, a Dob utcában.

I: Ja! Biztos az voltak, mer voltak, tudja emlékszek, csillag is volt rajta, hát ez- meg mindenki tudta a környéken, hogy viszik őket, kis csomag volt nálunk, aztán hogy hová vitték, nem tudom, azt láttam, vitték izé- hát mi még gyerekek ott ácsorogtunk a téren, csak úgy láttuk, hogy viszik el.

K: És a Gerlóczy utcai áldozatoknál a holttestek, akik ott feküdtek-

I: -igen-

K: -a földön, ott=ott volt sárga csillag?

I: Úgy emlékszek, hogy le voltak vetköztetve, én úgy emlékszek, hogy nem volt rajuk ruha, rémlik valahogy úgy. Hát ha élne valaki, aki jobban emlékezik, idősebb volt, de én úgy emlékszek, hogy nem volt rajtuk ruha, vagy kevés volt rajuk, én úgy=úgy emlékszek, akik ott feküdtek. Hogy honnét hozták, nem tudom, csak pár napig ott voltak. Arra biztos emlékszek, mer kimentünk, meg a házmester bácsi mindjá' mondta, hogy visszajött a pincébe, hogy sajnos ott fekszenek a halottak, kivégezték őket. Abból is tudom, zsidók, nem volt olyan háborús bűnös, vagy valami, aki- ott=ott csak ilyen háborús bűnöst nem ott végzik ki a Klauzál téren, vagy otthon, hanem tárgyalásra ((köhint))-

K: -ezt pontosan-

I: -fejezzük be má- izé-

K: Egy utolsó kérdésem van, János bácsi.

I: Má' nem tudok mondani mást.

K: Egy utolsó kérdésem van. Emlékszik a házszámra, hogy a Gerlóczy utca hányban volt mindez, vagy hány szám előtt volt mindez?

I: Mi?

K: A- melyik pincében voltak a Gerlóczy utcában, melyik házban laktak, hányas számban?

I: Egyes, már azt mondtam, Gerlóczy utca 1., pont a sarokház. Nem tudom Kar- Karmelmayor- nem tudom, milyen- hogy hívják azt a teret, tudja, hát ott laktunk aztán utána a

feleségemmel- csak azért- nézd meg, mondom, még háború előtt is itt laktunk közel, most meg ide kerültünk. 1-be volt, pontosan, és ez, ahol feküdtek, azért mondom, hogy pont a kapuval szembe oldalt kellene táblát tenni és hátha valaki emlékszik pontosan, mer biztos, hogy januárba volt, 44 január- nem tudom, hányadikán lehetett, amikor ott izé- feküdtek. Hogy ennyit megérdemelnek azok, akik-

K: János bácsi-

I: -ezek- ezér is vállaltam ezt a=ezt a riportot, hogy legalább ezeknek legyen egy kis emléktáblája, akik ott=ottmaradtak. Hát: ha idősebb lettem volna, többet tudtam volna, de hát egy 14 éves gyerek, tudja, amit föl tud fogni ((*nevet*)), meg amire emlékszek. Meg hogy húztuk azt a ((*nevet*))- hogy költöztünk, azt a szánkót, meg a teknőt, a kis holminkat. Hát, igen, nem hiányzott nekünk, még ablakunk se volt, amikor visszamentünk. Ilyen=ilyen fólia, vagy mivel volt csak ott- és hideg volt minden. Sőt, pad- padló volt és a padlót is szedték föl. Még arra is emlékszek. Később aztán, amikor államosítottak, akkor parkettázták le anyámnak a szobát, mer ott is szedték föl a- nem volt tüzelőjük. Hát hogy hogy éltek, vagy mi, nem tudom akkor ottan. Hová jártak el vásárolni, vagy hogy éltek addig. Még az volt a szerencse, hogy nem sokáig tartott ez, bejöttek az oroszok és akkor lett fölszab- fölnyitották azt a kaput ottan az a- megszűnt a gettó és akkor vissza lehetett mindjárt menni. Mindenki visszament a saját lakásába.

K: János bácsi, volt víz a házban?

I: Volt=volt-

K: -akkor is amikor- az ostrom alatt is?

I: Igen, de mondom, a legtöbbet a pincébe voltunk. Volt, hát minden- fönn is jártunk a lakásba, amikor nem bombáztak, mindjárt' szólt a házmester, menjünk le mer bombáznak, és akkor lementünk a pincébe.

K: De a Nagydiófa utcában is volt víz, amikor visszatértek?

I: Volt=volt=volt. De előtte még, amikor gyerek voltam, akkor még petróleumlámpa volt, arra is emlékszek, villany se volt, nem volt gáz, meg ilyen-

K: Ott a Nagydiófa utcában nem volt gáz?

I: Nem=nem bizony, mikor gyerek voltam. Sőt, még a- még nem kaptuk meg a lakást, Eszti néninél voltunk albérletbe, és ott is szegény anyám mindig- szegény mindig lecsavarta a petróleumlámpát, hogy drága a petróleum, még ilyenre emlékszek, beugrik. És akkor sikerült az a háziúrral intézni. Volt egy kis spórolt pénze anyámnak, és mondta ez a Jelinek, az nagyon rendes volt, mondta, majd Juliska ledolgozza. Felesége nem akarta, hogy- honnét, a Juliskának nincs annyi pénze, hogy megvegye azt a lakást. Tudja, a legtöbben szoba-konyha volt, egyedül a háziúréknak volt, tudja, fürdőszoba, mer ott ment a strang. És akkor volt szerencsés, aki azon a fronton lakott, mer ott volt lefolyó, meg minden, a többi falikutak voltak, meg közös vécék voltak, ebbe jártunk. És aztán lebontották a- nem- nézze, amikor tudtam menni, tudja, meghalt anyám, még odamentem, leültem párszor a térre, a kapu megmaradt, tudja, az az eleje, csak belülről bontották le és összecsatolták a másik házhoz, átalakították. Még azt se tudtam megérni, hogy legalább a szomszédokkal találkozzak, mer mindenki kapott- és volt egy albérlő fiú, azé lett a lakás. Az volt bejelentve és úgy ilyen értelemben övé lett a lakás, akkor már megnősültem, aztán szegény anyám meghalt, aztán- hát tudja, sok mindenben keresztül- pláne mint itten. Még az volt a szerencse nagyjából, hogy el tudott a feleségem búcsúzni. Azt mondta, Janikám, itt hagylak, de ne gyere még utánam. Ez volt az utolsó szava, és van ez a Ferenc, tudja, az a misszionárius, ez=ez vigyáz ránk. Azt mondta, Ferenc, aszongya, vigyázzon a Janikámra, ő fog eltemettetni engem, temetést elintézi, mer ő temette a feleségemet, tudja, Szervita téren, és majd megszakad a szívem, amikor látom a belvárosi utcába, milyen szépen megcsinálták a teret, a Szervita tér, a templomot is, minden. Na ott van a feleségemnek az urnája, meg az enyém is ott van, dupla urna. Ha elmegyek, akkor ott együtt leszünk.

K: János bácsi, köszönöm szépen, nem tartjuk fenn tovább.

I: Én is- nagyon-

K: -várjon egy pillanatot, köszönöm szépen.